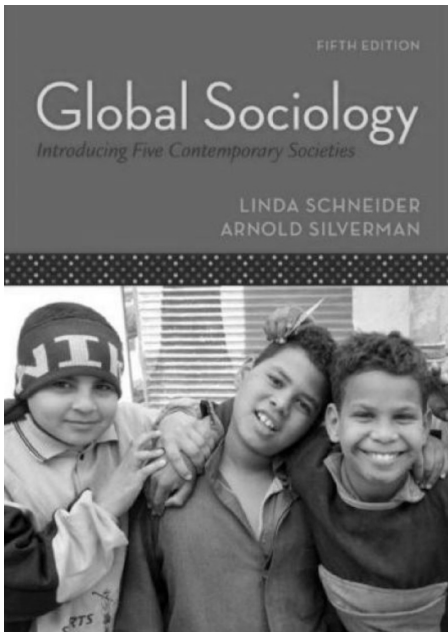

Global Sociology: Introducing Five Contemporary Societies

ดร.อรนัลดตา ชินศรี*

"Global Sociology: Introducing Five Contemporary Societies" เป็นหนังสือที่ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อค.ศ. 1997 และมีการจัดทำขึ้นอีกทุกๆ 3 ปี ใน ค.ศ. 2000 2003 และ 2006 ตามลำดับ และเล่มที่แนะนำถูกตีพิมพ์เป็นครั้งที่ 5 ใน ค.ศ. 2010 ที่ระยะห่างจากครั้งที่ 4 รวมระยะเวลา 4 ปี ส่วนเล่มล่าสุดถูกตีพิมพ์ในราวกลาง ค.ศ. 2012 ซึ่งผู้วิจารณ์ยังไม่มีโอกาสเห็นตัวจริงของเล่มที่ 6 นี้ จึงขอแนะนำเล่มที่ถูกตีพิมพ์เป็นครั้งที่ 5 ก่อน ซึ่งในคราวนี้มีการทบทวนข้อมูลต่างๆ โดยเฉพาะข้อมูลทางสถิติให้เป็นปัจจุบันมากขึ้น และเมื่อได้อ่านหนังสือเล่มนี้จบ ผู้อ่านจะรู้สึกเสมือนราวกับว่าได้เดินทางเข้าเยี่ยมชมสังคมต่างๆ ทั้ง 5 แห่ง ที่ผู้เขียนทั้งสองคือ Linda Schneider และ Arnold Silverman ได้เลือกสรรมาให้ติดตามที่ละบทตามเนื้อหาเรียงลำดับ

ประเทศโดยเริ่มจากญี่ปุ่น เม็กซิโก นามิเบีย อียิปต์ และ เยอรมนี ตามลำดับ ซึ่งผู้เขียนกล่าวว่าเป็นการยากที่จะเลือกเพียง 5 สังคม จากสังคมที่มีอยู่เป็นร้อยๆ แห่งในโลกนี้

สังคมที่มีความแตกต่างทั้งห้าแห่งดังกล่าวได้ถูกเลือกสรรในแง่มุมต่างๆ ทั้งการตั้งอยู่ในดินแดนที่แตกต่าง ไม่ว่าจะเป็นเอเชีย ลาตินอเมริกา แอฟริกา ตะวันออกกลาง และยุโรป และความแตกต่างทางประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา โดยจะเห็นว่าอียิปต์เป็นดินแดนแห่งอิสลามิกชน ซึ่งต่างกับในญี่ปุ่นที่เป็นดินแดนที่ผู้คนมีการเฉลิมฉลองหลายศาสนาทั้งคริสต์ และพุทธ แต่ไม่น่าเชื่อว่ามีชาวญี่ปุ่นเพียงร้อยละ 10 ที่เคร่งศาสนา สำหรับในประเด็นการเมืองการปกครองจะเห็นว่ามีสังคมสองแห่งที่เคยอยู่ภายใต้การปกครองแบบสังคมนิยมมาก่อน นั่นคือ เยอรมนี (ตะวันออก) และ อียิปต์ รวมทั้งมีประเทศทุนนิยมที่ร่ำรวยสองชาติ ได้แก่ เยอรมนี และญี่ปุ่น ตลอดจนมีอีกสองประเทศที่เป็นประเทศกำลังพัฒนา นั่นคือ อียิปต์และเม็กซิโกซึ่งกำลังประสบกับปัญหาช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจน ส่วนนามิเบียถือเป็นประเทศที่เกิดใหม่ในช่วง ค.ศ. 1990 ซึ่งผู้คนในนามิเบียนั้นได้มีประสบการณ์ด้านการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วคล้ายกับที่ชาวเยอรมันได้ประสบแต่อาจมีความแตกต่างในบางแง่

* อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บางมุม โดยในนามิเบีย ยังคงมีชาวเผ่าซาน (San) ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มชนกลุ่มสุดท้ายในโลกที่ดำรงชีวิตด้วยการเข้าป่าหาอาหารแบบดั้งเดิม เป็นชนพื้นเมืองที่เป็นเจ้าของโนดินแดนเดิมแต่ขณะนี้กลับสูญเสียดินแดนและวิถีชีวิตแห่งตนแก่ผู้อื่นที่ใหม่ สำหรับเยอรมันพบว่าในช่วงยี่สิบปีที่ผ่านมา ชาวเยอรมันได้ตื่นขึ้นเพื่อปรับตัวต่อสังคมที่มีความหลากหลายเพิ่มสูงขึ้น และการที่เยอรมันตระวันออกได้รวมตัวกับเยอรมันตะวันตกทำให้มีการอพยพของผู้คนจำนวนมาก มีการหลั่งไหลของมวลชน ตลอดจนแนวคิดที่ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งในภาพรวมของหนังสือเล่มนี้จะเห็นว่าผู้เขียนพยายามที่จะเลือกสังคมที่เป็นตัวแทนให้ครอบคลุมในหลายมิติให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้และเปิดทางให้ผู้อ่านเลือกเรียนรู้ในความหลากหลายเหล่านี้

นอกจากหนังสือเล่มนี้ได้เพิ่มมุมมองให้ผู้อ่านเรียนรู้สังคมที่มีความแตกต่างกัน อีกทั้งมีการใช้แนวคิดและทฤษฎีทางสังคมวิทยาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจประเด็นทางสังคมวิทยามากขึ้น ในแต่ละบทของหนังสือยังประกอบด้วยเรื่องของคุณค่า บรรทัดฐาน บทบาท การขัดเกลาทางสังคม ความเบี่ยงเบน การจัดลำดับชนชั้นทางสังคม ความทันสมัย ฯลฯ ในทั้งห้าสังคม และมีการเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ของแต่ละสังคม เป็นการปูทางทำให้ผู้อ่านเข้าใจเหตุผลหรือที่มาที่ไปว่าทำไมแต่ละสังคมจึงลงเอย หรือก่อร่างสร้างตัวตนและเอกลักษณ์เฉพาะ หรือเป็นอย่างไรที่เห็นเช่นในปัจจุบัน พร้อมกันนี้ผู้อ่านยังสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดและทฤษฎีทางสังคมวิทยาในการเปรียบเทียบสังคมของผู้อ่านกับสังคมที่ผู้เขียนได้เลือกสรรไว้ ด้วยการเปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนและสิ่งที่ต่างของแต่ละสังคม ซึ่งเป็นการฝึกการใช้เหตุผลเพื่อการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

ในหนังสือเล่มนี้ผู้เขียนได้นำเสนอเรื่องราวของประเทศญี่ปุ่นเป็นลำดับแรกโดยเน้น **“ญี่ปุ่น: ความสำคัญของการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม”** คนญี่ปุ่นให้คุณค่ากับการเป็นสมาชิกของสังคมสูงมาก เด็กๆ จะถูกขัดเกลาและสอนให้รำลึกอยู่เสมอว่าญี่ปุ่นเป็นชาติที่เป็นเกาะ ไม่มีทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมมาก รวมทั้งถูกล้อมรอบด้วยทะเลและศัตรู ดังนั้นชาวญี่ปุ่นต้องพึ่งตนเอง ซึ่งในสังคมญี่ปุ่นจะให้ความสำคัญกับกลุ่ม การเป็นส่วนหนึ่งของสังคมก่อนปัจเจกชนเสมอ และความสามัคคีเป็นคุณค่าที่คนส่วนใหญ่ยึดถือปฏิบัติ นอกเหนือจากความซื่อสัตย์ จงรักภักดีต่อกลุ่มอย่างแรงกล้า และอุทิศรับใช้กลุ่มด้วยความเสียสละ ซึ่งตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนนคือ เมื่อย้อนกลับไปในยุคซามูไรก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ผู้คนให้ความสำคัญกับความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และการสละชีพของตนเอง และในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลญี่ปุ่นพยายามใช้คุณค่าของความซื่อสัตย์และการสละชีพของตนเองเป็นประเด็นที่ช่วยส่งเสริมให้ทหารของตนเข้าร่วมรบในสงครามเพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อสมเด็จพระจักรพรรดิของชาติและส่วนรวม จนทำให้มีการโจมตีข้าศึกแบบพลีชีพของทหารญี่ปุ่นด้วยเครื่องบินรบแบบคามิกาเซ่ ปัจจุบันญี่ปุ่นเป็นสังคมที่มีความสงบแต่ประชาชนยังให้คุณค่ากับความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ผู้คนให้ความสำคัญกับความซื่อสัตย์ ความสำเร็จที่ได้มาด้วยการทำงานหนักมากกว่าสถานภาพที่ได้หรือติดตัวมาโดยกำเนิด และยังให้คุณค่ากับการศึกษา ความพยายาม ความมีระเบียบวินัย การควบคุมตนเอง และการแสดงออกต่อผู้อื่นด้วยกิริยาที่เหมาะสม

บทที่ 2 ผู้เขียนได้เล่าถึง **“เม็กซิโก: ความขัดแย้งและความร่วมมือ”** โดยโยงกับประวัติศาสตร์ของเม็กซิโกที่มี 3 ช่วง ได้แก่ ยุคก่อนที่คริสโตเฟอร์ โคลัมบัสเข้ามาในดินแดน (The Pre-Columbian) ยุคล่าอาณานิคม (The Colonial) และยุคสมัยใหม่ (The Modern) และอธิบายถึงประวัติศาสตร์แห่งความขัดแย้งในดินแดนว่าในทุกยุคทุกสมัยแต่ละกลุ่มต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น กลุ่มชาวมายา (the Great Maya) กลุ่มชาวอัซเทค (the Aztecs) ฯลฯ แต่ละกลุ่มได้ดิ้นรนที่จะควบคุมสังคมเพื่อประโยชน์ของตนเอง โดยยุคแรกผู้แพ้มีการให้เครื่องบรรณาการแก่ผู้ชนะ และมีการนำนักโทษหรือศัตรูผู้ที่ไม่สามารถหนีได้ไปเป็นทาส หรือสังเวยต่อพระเจ้า

ในยุคที่สองเม็กซิโกตกเป็นอาณานิคมของสเปน ของมีค่าต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ทอง เงิน น้ำตาล คราม วัว ควาย และข้าวสาลีได้ถูกนำออกไปจากประเทศ โดยสเปนไม่ได้สนใจที่จะจัดตั้งเม็กซิโกอย่างจริงจัง ต้องการเพียงใช้ทาสที่มีอยู่เพื่อตึงผลประโยชน์และภาษีจากดินแดนที่มีความอุดมสมบูรณ์อย่างเม็กซิโก และต้องการให้คนในพื้นที่ซึ่งเป็น อินเดียน (Indians) เปลี่ยนมานับถือศาสนาคาทอลิก มีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์โดยใช้โรครบาศซึ่งผู้คนในดินแดนแห่งนี้ไม่มีภูมิคุ้มกัน เช่น หัด ไข้หวัดใหญ่ ไข้ทรพิษ ซึ่งนักประชากรศาสตร์ได้ประมาณไว้ว่าในค.ศ. 1650 มีประชากรที่อยู่ในเม็กซิโกกลางประมาณ 25 ล้านคนในยุคนั้นซึ่งเป็นยุคที่สเปนได้ชัยชนะ (the Conquest) และในจำนวนนี้มีชาวเม็กซิโกที่เป็นชนพื้นเมืองเพียง 1 ล้านคนรอดชีวิตจากโรครบาศครั้งนี้ และโรครบาศไม่ได้คร่าเฉพาะชีวิตของผู้คน แต่ครอบครัว หมู่บ้าน ชนชั้นผู้ปกครอง และวัฒนธรรมทั้งหมดของเม็กซิโกถูกโรคร้ายทำลายลงสิ้น นอกจากนี้สเปนได้สร้างระบบฮาเซียนดา (Hacienda System) ขึ้นมาซึ่งเป็นระบบศักดินาที่เกี่ยวข้องกับการปลูกพืชหรือการเกษตรต่างๆ เป็นการยึดเอียดให้อินเดียน หรือชาวพื้นเมืองเป็นทาสในรูปแบบหนึ่ง โดยการจ้างให้ผู้คนเหล่านั้นให้ความร่วมมือทำงานด้านการเกษตรให้แก่ตนและพยายามผูกพันสร้างหนี้ให้แก่ผู้คนเหล่านั้นด้วยหนี้แอมเปริยาในหลายรูปแบบ ซึ่งการเรียนรู้อารยธรรมในยุคที่ 1 และ 2 ของเม็กซิโกทำให้เข้าใจยุคสมัยใหม่ในปัจจุบันของประเทศนี้เพิ่มขึ้นว่าเหตุใดผู้คนนับถือศาสนาคาทอลิกมีการเคารพนับถือนักบุญต่างๆ มีงานรื่นเริงที่มีกลิ่นไอของสเปนและอัซเทค เป็นเมืองแห่งพระผู้เป็นเจ้าในแง่การอุทิศบูชาแด่พระเจ้า ศาสนา ครอบครัวและเพื่อนผู้ซื่อสัตย์ ขณะเดียวกันยังเป็นเมืองแห่งบุรุษในมุมของการดิ้นรนแห่งอำนาจ รูปลักษณ์ และความไม่ซื่อสัตย์

ในบทที่ 3 ผู้เขียนกล่าวถึง **“ชนเผ่าชนของนามิเบีย: วัฒนธรรมโบราณในชาติใหม่”** โดยผู้เขียนเชื่อว่าผู้อ่านอาจไม่คุ้นเคยกับประเทศในแถบกึ่งซาสาร (Sub-Saharan Africa) หรือประเทศที่ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของทะเลทรายซาฮาราในทวีปอาฟริกามากนัก โดยเฉพาะชนชาติตะวันตกมักนึกถึงอาฟริกาในแง่ของทวีปที่มีความหายนะ ความวิบัติ ความแห้งแล้ง ความอดอยาก สงคราม และโรคต่างๆ อีกทั้งไม่น่าเชื่อว่านามิเบียเป็นประเทศอาณานิคมสุดท้ายในอาฟริกาที่ได้รับเอกราช และปัจจุบันมีประชาธิปไตยที่มีเสถียรภาพ มีการแสดงออกของสื่อมวลชนโดยอิสระ และมีรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยมากที่สุดในบรรดาประเทศในอาฟริกาทั้งหลาย นามิเบียมีทรัพยากรที่สมบูรณ์ เช่น เหมืองเพชร ยูเรเนียม ตะกั่ว และสังกะสี มีอุตสาหกรรมประมงที่รุ่งเรือง มีการเลี้ยงปศุสัตว์ จำพวก วัว ควาย แพะ แกะ ตลอดจนส่งออกเนื้อวัวและหนังแกะ ประชาชนมีรายได้ปานกลางแต่รายได้ไม่ได้กระจายอย่างทั่วถึงซึ่งผู้เขียนได้เน้น

ถึง ชาวซานผู้ที่มีจำนวนประมาณ 32,000 คน ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในทะเลทรายคาลาฮารี (Kalahari) ซึ่งเป็นส่วนที่แห้งแล้งที่สุดและเป็นพื้นที่ที่ไม่พึงปรารถนาที่สุดของนามิเบีย ชนกลุ่มนี้ถูกดูถูกจากชาวผิวดำและชาวผิวขาวในประเทศต่างๆที่ชาวซานเป็นชนกลุ่มดั้งเดิม ได้อยู่ในดินแดนของนามิเบียก่อนที่ชาวผิวขาวหรือผิวดำอื่นๆจะเข้ามาในดินแดนแห่งนี้เป็นระยะเวลานาน

ในบทที่ 4 ผู้เขียนกล่าวถึง **“อียิปต์: ความเชื่อ เพศสภาพ และชนชั้น”** อียิปต์เป็นดินแดนที่อยู่ในเอเชียตะวันตกกลาง เป็นสังคมอาหรับ ผู้คนนับถือศาสนาอิสลาม อียิปต์เคยเป็นอาณานิคมของชาติตะวันตก เคยดิ้นรนเรียกร้องดินแดนในโลกใหม่ที่ต้องต่อสู้กับความยากจน การพัฒนาเศรษฐกิจ และการเจริญเติบโตของประชากรอย่างรวดเร็ว แต่อียิปต์แตกต่างจากเหล่าประเทศอาหรับเพื่อนบ้านโดยมีอัตลักษณ์ที่ชัดเจน ถึงแม้ผู้คนมีทั้งเป็นชนเผ่าเบดูอิน (Bedouins) ในทะเลทรายทางตอนเหนือ และ นูเบีย (Nubians) ทางตอนใต้ แต่ประชาชนที่อยู่ในชาติต่างคิดว่าตนเองเป็นชาวอียิปต์ ไม่มีการเคลื่อนไหวที่จะแบ่งแยกดินแดน และทุกคนพูดภาษาอารบิก ซึ่งผู้เขียนอธิบายถึงอียิปต์ว่าคนที่มีความเชื่อเรื่องศาสนาอิสลามและยึดถือเป็นหลักในการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ ดังนั้นผู้หญิงและผู้ชายมีบทบาท ความรับผิดชอบ ข้อปฏิบัติทางศาสนา สิทธิที่ถูกต้องตามกฎหมายที่ต่างกัน ทั้งในพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัว ผู้เขียนมีการเล่าถึงตัวอย่างการดำเนินชีวิตของ หญิงและชายในอียิปต์ โดยเชื่อมโยงกับเรื่องวัฒนธรรม ชนชั้น และประวัติศาสตร์ของชาติว่าเกี่ยวพันกับความเชื่อด้านศาสนา การสร้างคุณค่า และ บรรทัดฐาน ซึ่งแน่นอนว่าย่อมผูกพันกับวัฒนธรรมและบทบาทหญิงชายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และเป็นผลให้ชายมีอิทธิพลเหนือหญิงในหลายต่อหลายประเด็น

ในบทที่ 5 ซึ่งเป็นบทสุดท้ายผู้เขียนกล่าวถึง **“เยอรมัน: ความหลากหลายในรัฐชาติ สมัยใหม่”** ผู้เขียนอธิบายว่าคำว่า รัฐชาติ (Nation-states) เป็นคำใหม่ในประวัติศาสตร์โลกที่เกิดในศตวรรษที่ 18 ซึ่งถูกพัฒนาขึ้นในยุโรป และเยอรมันเป็นรัฐชาติเต็มรูปแบบในค.ศ. 1871 ซึ่งก่อนหน้านี้เยอรมันมีประสบการณ์เป็นอาณาจักร แว่นแคว้นเล็กๆ ผู้เขียนได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์ของเยอรมัน เขตแดนและประชาชน ตลอดจนสงครามและการสร้างชาติ ชาวเยอรมันมองว่าตนเองเหนือกว่า เป็นเชื้อชาติที่มีเลือดบริสุทธิ์ไม่ปะปนกับเชื้อชาติอื่น เป็นอารยัน และมีวัฒนธรรมที่โดดเด่น ในแง่ความเป็นระเบียบ ตรงเวลา สะอาด ปฏิบัติตามกฎหมาย มีการแสดงออกอย่างเป็นทางการต่อผู้อื่น เชื่อฟังและเคารพในระบบสายการบังคับบัญชา จริงจัง ขยัน รับผิดชอบต่อสังคม เยอรมันเป็นสังคมที่คนมีความเป็นปัจเจกสูง และจากการที่เยอรมันมีการรวมประเทศในค.ศ. 1900 ผู้คนในเยอรมันตระวันออกรู้สึกไม่สบายใจ รู้สึกถึงความแตกต่างของตนและญาติในเยอรมนีตะวันตก รู้สึกถึงความขัดแย้งในคุณค่าในหลายประเด็น เช่น อาชญากรรมนาซีในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ในการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิว นอกจากนี้ผู้เขียนได้พรรณาราวของคนที่เป็ชนกลุ่มน้อยที่มาอยู่ในเยอรมันไว้น่าสนใจเช่นกัน

ความโดดเด่นของหนังสือเล่มนี้นอกจากจะเป็นการคัดสรรสังคมที่มีความต่างที่มีลักษณะเฉพาะถึง 5 แห่ง ยังเป็นการแสดงถึงความตั้งใจของผู้เขียนที่ต้องการถ่ายทอดเรื่องราวและกระตุ้นการเรียนรู้ด้วยการเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างและเปรียบเทียบกับสังคมของผู้อ่านแต่ละคน เป็นการช่วยเปิดโลกทัศน์ของผู้อ่าน และเป็นการย่นระยะเวลาในการเดินทางไปในพื้นที่จริงผ่านตัวอักษร

ผู้เขียนมีความพยายามที่จะสรุปภาพรวมที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐานของแต่ละสังคม ถึงแม้ว่าในบางประเด็นอาจมีข้อมูลไม่ครบถ้วนในทุกสังคมก็ตาม นอกจากนี้ในท้ายบทของแต่ละสังคม มีการตั้งคำถามในแง่มุมมองทางสังคมวิทยาให้ขบคิดต่อ พร้อมแนะนำหนังสือที่ควรอ่านต่อไป รวมทั้งมีแหล่งอ้างอิงที่น่าเชื่อถือ อีกทั้งมีขนาดกระทัดรัดเพียง 16x23 เซนติเมตร พกพาง่าย และมีจำนวนเพียง 320 หน้า จึงเหมาะกับผู้อ่านที่มีความสนใจเรียนรู้สังคมใหม่ๆที่ไม่เคยได้เรียนรู้มาก่อน และผู้อ่านที่ต้องการทำความเข้าใจสังคมในแง่มุมมองของนักสังคมวิทยาให้มากขึ้น